

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ РІВНОВАГОЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Г. М. СИДОРЕНКО-МЕЛЬНИК, кандидат економічних наук, доцент;
Я. І. ГАЛЕНКО

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті* полягає в обґрунтуванні теоретичних і практичних засад управління фінансовою рівновагою підприємства на основі формування механізму її забезпечення. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення.* **Результати.** *Узагальнено теоретичні засади формування механізму забезпечення фінансової рівноваги підприємства та окреслено напрями його практичної реалізації в системі фінансового менеджменту.* **Практична значущість результатів дослідження.** *У статті обґрунтовано, що формування механізму забезпечення фінансової рівноваги виступає основою розробки стратегії фінансової стабілізації через підтримку та відновлення фінансової рівноваги, формування ознак адаптивності й оперативності реагування на зовнішні та внутрішні подразники.*

Ключові слова: фінансова рівновага, фінансовий менеджмент, фінансовий механізм.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Розв'язання сучасних проблем економіки, подолання наслідків світової економічної кризи, стабілізація економічного розвитку країни можливі лише за умови стабілізації фінансового стану всіх суб'єктів підприємництва, забезпечення формування передумов стійкості економічного зростання на базі приросту прибутку та нарощення власного капіталу в умовах припустимого ризику. Уміле розпорядження активами й пасивами, оперативне маневрування вільними ресурсами, своєчасне стягнення боргів є запорукою виживання підприємства в умовах сучасного господарювання. Утім, негативно впливати на діяльність суб'єктів господарювання можуть не лише фактори зовнішнього середовища, а й відсутність дієвого механізму управління фінансовою рівновагою.

Нагальною є потреба в поширенні та деталізації функцій фінансового менеджменту, посиленні окремих напрямів управління фінансами, особливо такого як управління фінансовою рівновагою підприємств, адже саме

фінансова рівновага є необхідною умовою майбутнього зростання ринкової вартості підприємства [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних науковців немає одностайності у визначенні поняття «фінансова рівновага», що обумовлено існуванням різноманітних підходів і методик, які використовуються прибічниками різних шкіл фінансового управління на підприємстві. Слід відмітити праці М. Д. Білик, І. О. Бланка, А. А. Вехоревої, Л. Т. Гіляровської, А. В. Грачова, Т. П. Гудзь, М. О. Кизим, Л. А. Костирко, Л. А. Лахтіонової, Г. В. Савицької, О. О. Терещенка, Т. Є. Унковської. Різноманітність підходів щодо окреслення сутності, значення, чинників формування фінансової рівноваги, виділення методів, моделей її оцінки потребує їх певної систематизації й узагальнення. Це сприятиме розробці дієвого механізму управління фінансовою рівновагою, який можна успішно застосовувати у практиці господарювання підприємств [2].

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних аспектів формування меха-

нізму забезпечення фінансової рівноваги підприємства, спрямованого на формування необхідних умов для ефективного менеджменту фінансової стійкості українських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Стан фінансової стабільності безпосередньо пов'язаний із можливістю забезпечення необхідного рівня платоспроможності, тобто здатності підприємства своєчасно та в повному обсязі погашати свої зобов'язання, що в сучасних умовах господарювання є запорукою успішної діяльності й формування позитивного ділового іміджу.

У свою чергу нестійкий фінансовий стан підприємств може призводити до ряду негативних наслідків, що в кінцевому підсумку спричиняє зниження ефективності фінансово-господарської діяльності та становить загрозу фінансовій безпеці підприємства. За твердженням багатьох дослідників, основним індикатором потенціалу фінансової стабільності підприємства є фінансова рівновага. Ідентифікація фінансової рівноваги підприємства на основі її фінансової діагностики виступає специфічним видом інформаційно-аналітичного обґрунтування прийняття управлінських рішень у сфері стратегічного й оперативного фінансового менеджменту.

Фінансова рівновага підприємства – це якість його фінансового стану, яка виявляється у збалансованості трьох його аспектів: ліквідності, ризику та прибутковості [3]. За умов такого фінансового стану відбувається нарощення фінансового потенціалу до рівня, достатнього для покриття потреб сталого розвитку. На цій основі забезпечується зростання ринкової вартості підприємства [4]. Показано стан фінансової системи, що характеризується збалансованістю, зрівноваженістю фінансових показників [5]. При цьому виділяють цільову та нецільову, а також статичну, порівняльно-статичну й динамічну фінансову рівновагу.

Фінансова рівновага потребує узгодження джерел формування та напрямків використання власних фінансових ресурсів, визначення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами їх формування. Шляхом оптимізації співвідношення між капіталовкладеннями та засобами, що спрямовуються на споживання, досягається відповідність обсягів генерування та споживання власних фінансових ресурсів [6].

У свою чергу, досягнення відповідних пропорцій між вхідними та вихідними грошовими потоками можуть забезпечити поточну фінансову рівновагу, доходами та видатками — прибуткову фінансову рівновагу, джерелами капіталу та структурою майна — структурну фінансову рівновагу [7]. Як агрегований показник фінансова рівновага залежить від ефективності політики формування і розподілу прибутку підприємства, дивідендної та емісійної політики тощо.

Реалізація програми розвитку підприємства обумовлює необхідність управління її фінансовим забезпеченням, що в широкому плані включає фінансову стратегію, фінансову політику щодо окремих аспектів управління фінансовими ресурсами, а також механізми, які забезпечують формування і динаміку необхідних фінансових потоків.

Загальновідомо, що фінансовий механізм – це система управління фінансами, або спосіб впливу на фінансові відносини через фінансові важелі за допомогою фінансових методів. Фінансовий механізм має дві взаємопов'язані сторони: суб'єктивну й об'єктивну. Об'єктивна сторона фінансового механізму виявляється в тому, що він будується відповідно до вимог об'єктивних економічних законів. З іншого боку, фінансовий механізм носить суб'єктивний характер, тому що встановлюється вищим менеджментом підприємства для вирішення завдань, які стоять перед ним на тому або тому етапі розвитку.

Фінансовий механізм можна визначити як спосіб впливу підсистеми, яка включає нормативно-правове, адміністративно-організаційне й інформаційне забезпечення, на фінансові відносини за допомогою важелів і методів, а через них – на виробничо-господарські, фінансові й інвестиційні процеси для забезпечення фінансової рівноваги підприємства.

Фінансовий механізм підприємства припускає значну кількість важелів, інструментів і різноманітні підходи до оцінки наслідків виникнення тих або тих ситуацій. Вивчення фінансового механізму як фінансово-економічної категорії дозволяє так спланувати діяльність підприємства в коротко-, середньо- і довгостроковому періодах, щоб забезпечити одержання підприємством максимально можливого прибутку з мінімальними витратами в умовах мінливості стану ринку.

Прийняття, реалізація та оцінка ефективності управлінських рішень є складовими процесу управління фінансовою рівновагою підприємства, який, доцільно розглядати як сукупність циклічних дій, пов'язаних із виявленням факторів, що впливають на фінансову рівновагу, а також пошуком і виконанням прийнятих фінансових рішень щодо її забезпечення.

Підтримка та відновлення фінансової рівноваги – це завдання реалізації механізму забезпечення фінансової рівноваги в системі менеджменту підприємства, успішне вирішення яких, відповідно, означає попередження та подолання розвитку фінансової кризи.

За Г. П. Скляр, управління фінансовою рівновагою із застосуванням фінансового механізму може досягти необхідного результату лише за поєднання доцільно спрямованого взаємовпливу всіх його елементів. Для цього механізм повинен відповідати таким вимогам:

- налаштованість кожного елемента фінансового механізму на виконання властивого йому навантаження;
- спрямування дії всіх елементів фінансового механізму, який забезпечує інтереси всіх суб'єктів фінансових відносин;
- зворотний зв'язок усіх елементів фінансового механізму різних вертикальних і горизонтальних рівнів;
- своєчасність реакції елементів фінансового механізму вищого рівня на зміни, які відбуваються під впливом елементів нижчого рівня [8].

До основного напрямку підсилення дії важелів, які в змозі забезпечити підприємству підтримання фінансової рівноваги. слід зберегти активне реагування на зміни (здатність швидко реагувати на зовнішні подразники; високий ступінь опору коливанням в економічному середовищі з мінімальними шкодою, зміною або втратою функціональності; здатність відновлюватися [9]) в умовах невизначеності та ризику, турбулентності економіки України. За великої різноманітності й динамічності виробничо-господарської діяльності адаптивність механізму забезпечення фінансової рівноваги до різних змін чинників зовнішнього середовища стає одним з основних критеріїв підтримки стійкого безпечного стану.

Під час розробки альтернативних сценаріїв необхідно не тільки використовувати методи,

засновані на пролонгації в майбутнє тенденцій минулого, але й враховувати виникнення нових факторів на основі якісних методів прогнозування [10].

Отже, узгоджене, цілеспрямоване, взаємодоповнювальне функціонування всіх складових частин фінансового механізму забезпечення фінансової рівноваги є запорукою його ефективного функціонування як сьогодні, так і в майбутньому. Повна фінансова стабілізація досягається за умови, якщо підприємство забезпечило тривалу фінансову рівновагу, збалансування фінансових потреб підприємства та його ресурсів за видами та в часі з метою забезпечення ефективної діяльності. Тому стратегічний механізм захисних заходів має бути спрямовано на підтримку фінансової стабільності підприємства протягом тривалого періоду.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Успішний розв'язок актуальної проблеми сьогодення, а саме формування дієвого механізму забезпечення фінансової рівноваги, дозволить запобігти закріпленню негативних ознак кризового фінансового стану й порушенню умов дотримання фінансової рівноваги, які формуються під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, а також унеможливить або послабить їх вплив на суб'єкта підприємництва.

Крім того, це дозволить сформувати обґрунтовану фінансову стратегію стійкого розвитку підприємства, у рамках якої окреслити основні засади управління ліквідністю, ризиком і прибутковістю, розробити дієву політику управління формуванням та використанням власних фінансових ресурсів, оптимізації залучення позикового капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антикризове управління : навч. посіб. / [В. Г. Крижановський, В. І. Лапенков, В. І. Лютер та ін.] ; під ред. Є. С. Мінаєва і В. П. Панагушина. – Київ : ПРІОР, 2010. – 432 с.
2. Захарова Н. Ю. Оцінка умов забезпечення і стану фінансової рівноваги аграрних підпри-

емств [Електронний ресурс] / Н. Ю. Захарова. – Режим доступу: http://fbi.crimea.edu/arhiv/2012/nv_6-2012/009zaxarova.pdf (дата звернення: 12.07.2017). – Назва з екрана.

3. Гудзь Т. П. Економіко-математичне моделювання довгострокової фінансової рівноваги підприємства / Т. П. Гудзь // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 6. – С. 60–66.
4. Гудзь Т. П. Формування фінансової рівноваги підприємства: методологічний аспект / Т. П. Гудзь // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 7. – С. 8–15.
5. Балабаш О. С. Фінансова стійкість підприємства: її сутність та фактори [Електронний ресурс] / О. С. Балабаш, М. О. Ніколаєнко. – Режим доступу: <http://dSPACE.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1854/1.pdf> (дата звернення: 12.07.2017). – Назва з екрана.
6. Керанчук Т. Оцінка стабільності фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / Т. Керанчук. – Режим доступу: <http://www.soskin.info/ea.php?pokazold=19991087&n=10&y=1999> (дата звернення: 12.07.2017). – Назва з екрана.
7. Куницына С. Ю. Основы финансовой диагностики : учеб. пособие / С. Ю. Куницына, Е. Н. Захарова. – Иркутск : Изд-во БГУ-ЭП, 2005. – 280 с.
8. Сидоренко-Мельник Г. М. Важелі забезпечення фінансової рівноваги підприємства / Г. М. Сидоренко-Мельник // Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі» (м. Полтава, 22–23 жовтня 2015 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 221–222.
9. Штембуляк Д. О. Фінансова стійкість підприємства в умовах ринкової турбулентності / Д. О. Штембуляк // Економіка и управление. – 2010. – № 1. – С. 119–123.
10. Решетняк Е. И. Сценарное планирование как инструмент повышения конкурентоспособности предприятия в условиях развивающегося рынка / Е. И. Решетняк, О. А. Иванова // Бизнесинформ. – 2009. – № 4 (1). – С. 103–106.

REFERENCES

1. Kryzhanovskiy, V. H., Lapenkov, V. I., Liuter, V. I. et. al. (2010). *Antykryzove upravlinnia [Anticrisis Management]*. Ie. S. Minaiev & V. P. Panahushchyna (Eds.). Kyiv : PRIOR [in Ukrainian].
2. Zakharova, N. Iu. (2012). *Otsinka umov zabezpechennia i stanu finansovoi rivnovahy ahrarnykh pidpryemstv [Assessment of the conditions of provision and the state of financial equilibrium of agrarian enterprises]*. Retrieved from http://fbi.crimea.edu/arhiv/2012/nv_6-2012/009zaxarova.pdf (accessed 12 July 2017) [in Ukrainian].
3. Hudz, T. P. (2016). Ekonomiko-matematyчне modeliuвання dovhostrokovoi finansovoi rivnovahy pidpryemstva [Economic-mathematical modeling of the company's long-term financial equilibrium]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytsky National University: Collected papers*, (6), (pp. 60–66) [in Ukrainian].
4. Hudz, T. P. (2016). Formuvannya finansovoi rivnovahy pidpryemstva: metodolohichni aspekt [Formation of financial equilibrium of an enterprise: a methodological aspect]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 7, 8–15 [in Ukrainian].
5. Balabash, O. S. & Nikolaienko, M. O. *Finansova stiikist pidpryemstva: yii sutnist ta faktory [Financial sustainability of an enterprise: its essence and factors]*. Retrieved from <http://dSPACE.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1854/1.pdf> (accessed 12 July 2017) [in Ukrainian].
6. Keranchuk, T. *Otsinka stabilnosti finansovoho stanu pidpryemstva [Assessment of the stability of the financial condition of the enterprise]* (n.d.). Retrieved from <http://www.soskin.info/ea.php?pokazold=19991087&n=10&y=1999> (accessed 12 July 2017) [in Ukrainian].
7. Kuniytsina, S. Iu. & Zakharova, E. N. (2005). *Osnovy fynansovoi dyahnostyky [Fundamentals of financial diagnostics]*. Irkutsk : Izd-vo BHUEP [in Russian].
8. Sydorenko-Melnyk, H. M. (2015). Vazheli

zabezpechennia finansovoi rinvnahaу pid-priemstva [Levers for ensuring the financial equilibrium of the company]. Proceedings from *I Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya "Problemy ta perspektyvy rozvytku finansiv u suchasnomu sviti"* – *International Scientific and Practical Conference "Problems and Prospects for the Development of Finance in the Modern World"*. (pp. 221–222). Poltava : PUET [in Ukrainian].

9. Shtembuliak, D. O. (2010). Finansova stii-kist pidpriemstva v umovakh rynkovoі tur-

bulentnosti [Financial stability of the enterprise in the conditions of market turbulence]. *Ekonomyka i upravlenye – Economy and management*, 1, 119–123 [in Ukrainian].

10. Reshetniak, E. Y. & Ivanova, O. A. (2009). Stsenarnoe planyrovanye kak instrument povisheniya konkurentosposobnosti predpriyatya v uslovyakh razvyvaiushchegosia rynku [Scenario planning as a tool for increasing the competitiveness of an enterprise in a developing market]. *Byznesinform – Businessinform*, 4(1), 103–106 [in Russian].

А. Н. Сидоренко-Мельник, кандидат экономических наук, доцент; **Я. И. Галенко** (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Управление финансовым равновесием предприятия на основе формирования механизма его обеспечения.**

Аннотация. Цель статьи состоит в обосновании теоретических и практических основ управления финансовым равновесием предприятия на основе формирования механизма его обеспечения. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения. **Результаты.** Обобщены теоретические основы формирования механизма обеспечения финансового равновесия предприятия и очерчены направления его практической реализации в системе финансового менеджмента. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обосновано, что формирование механизма обеспечения финансового равновесия выступает основой разработки стратегии финансовой стабилизации путем поддержки и восстановления финансового равновесия, формирования характеристик адаптивности и оперативности реагирования на внешние и внутренние раздражители.

Ключевые слова: финансовое равновесие, финансовый менеджмент, финансовый механизм.

H. Sydorenko-Melnyk, Cand. Econ. Sci., Docent; **Y. Halenko** (Poltava University of Economics and Trade). **Management by financial equilibrium of enterprise on basis of forming of mechanism of his providing.**

Annotation. Purpose. The aim of the article consists of ground of theoretical and practical government bases the financial equilibrium of enterprise based on forming of mechanism of his providing. **Methodology of research.** The decision of the tasks put in the article is carried out by means of such scientific and special methods of research: analysis and synthesis, systematization and generalization. **Findings.** Theoretical bases of forming of mechanism of providing of financial equilibrium of enterprise are generalized and directions of his practical realization are outlined in the system of financial management. **Practical value.** It is reasonable in the article, that forming of mechanism of providing of financial equilibrium comes forward basis of development of strategy of the financial stabilizing by support and renewal of financial equilibrium, forming of descriptions of adaptively and operation ability of reacting on external and internal irritants.

Keywords: financial equilibrium, financial management, financial mechanism.